

○ قنات: فنی برای دستیابی به آب

○ هانری گوبلو

○ ترجمه ابوالحسن سروقدم مقدم، محمدحسین پاپلی یزدی

○ آستان قدس رضوی

ایران کشیده شده و از آنجا به سایر نقاط دنیا گسترش

یافته است. مثلاً در حدود ۵۰۰ ق.م. ایرانیان این سیستم را به مصر و حدود ۷۵۰ م. مسلمانان از آنجا به اسپانیا و حدود ۱۵۲۰ به آمریکا به ویژه ناحیه لس آنجلس فعلی و در سال ۱۵۴۰ به ناحیه پی کادر شیلی انتقال داده‌اند. عجیب است که در سال ۱۷۸۰ یعنی تنها حدود ۲۰۰ سال قبل این سیستم به چین شرقی یعنی ناحیه تورفان رسیده است. به هر شکل در تمدن ایرانی اگر سیستم قنات ابداع نمی‌شد شاید بسیاری از واحه‌ها و شهرهای آباد حواشی کویرهای ایران و عربستان و صحرای آفریقا وجود نداشتند.

کتاب پرارزش گوبلو نه تنها اهمیت قنات و نقش ایرانیان و تمدن اسلامی را در گسترش آن بیان می‌کند که به نحو چشمگیری چگونگی حفر قنات را که یکی از برجسته‌ترین کارهای مهندسی در جهان قدیم و معاصر است نشان می‌دهد.

کتاب شامل پیش‌گفتار، مقدمه و پنج بخش است:

- قنات چیست

- ابداع و توسعه فن قنات در قلمرو فرهنگ ایران

- انتقال و انتشار فن قنات به سوی غرب

- انتقال تکنیک قنات به سوی شرق

- ابداعات مستقل

نویسنده معتقد است تمدن ایران در طی تاریخ بدون قنات حال و هوای دیگری می‌داشت و بدیهی است بدون قنات امکان وجود شهرهای بزرگی چون ری، نیشابور، طوس، مشهد، یزد، کاشان و... مشکل و حتی محال بوده است.

هانری گوبلو شاید جزء اولین کارشناسان مسائل آب باشد که در سال ۱۳۱۹ برای تنظیم برنامه‌ی بهره‌برداری از منابع آب‌های زیرزمینی به ایران آمده است. وی در ابتدای ورود به ایران از قنات‌های مختلف بازدید کرده و به اظهار خودش در ملاقات با مسئول امور آب آن موقع کشور سیستم استفاده از آب‌های زیرزمینی به وسیله‌ی قنات را به سخره می‌گیرد و با گسترش این شیوه‌ی بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی مخالفت می‌ورزد. اما وی در طول اقامت ۲۰ ساله‌اش در ایران با بررسی جدی و عمیق قنات به اهمیت آن واقف می‌شود. او پس از بازگشت به کشورش به سفارش ژان اُبن استاد تاریخ دانشگاه سوربن رساله‌ای را زیر نظر گزاویه دُپلانول استاد جغرافیای دانشگاه سوربن آغاز می‌کند.

گوبلو در این رساله چگونگی کشف قنات‌ها را توضیح داده و معتقد است که در ابتدا سیستم قنات توسط معدنچیان برای خارج کردن آب‌های زاید موجود در معادن به کار گرفته شد و بعدها کشاورزان برای آبیاری مزارع از آن استفاده کردند.

در بخش دوم فصل اول کتاب، هفت منبع از پروفیسور کوبوری استاد دانشگاه توکیو و می‌جی ژاپن به زبان انگلیسی معرفی شده است. وی در مقاله‌ای به ژاپنی تئوری خود را که متضاد تئوری گوبلو بود بیان می‌کند.

گوبلو در مسافرت‌های متعددی که در مناطق مختلف جهان انجام می‌دهد به بررسی خاستگاه قنات و نحوه‌ی گسترش آن می‌پردازد. به نظر او خاستگاه اصلی قنات ناحیه‌ی آذربایجان غربی ایران و شرق ترکیه در معادن سرب این نواحی است که بعدها در سال ۸۰۰ ق.م. به وسیله کشاورزان به داخل فلات